

Teşkilât-ı Mahsusa

İttihat ve Terakki Cemiyeti gizli bir örgüt olarak kurulmuş ve iktidara gelene kadar bu yapısını devam ettirmiştir. Cemiyetin içinde pek çok meslek grubundan kişiler yer alsa da en etkin grup Balkanlarda komitacılarla mücadele eden ve gayrinizami harbi yakından tanıyan subaylar olmuştur. İttihat ve Terakki Cemiyeti iktidara gelebilmek için bazı silahlı girişimlerde bulunduğu için cemiyet içinde bu faaliyetlerden sorumlu bir fedai grubu oluşmuştur. Gayrinizami harbi bilen subay grubu ve fedailer Teşkilat-ı Mahsusa'nın ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuşlardır.

Trablusgarp Savaşı sırasında bölgeye giden Enver Bey, Mustafa Kemal (Atatürk) Bey, Fethi (Okyar) Bey, Nuri (Conker) Bey, Fuat (Bulca) Bey ve Süleyman Askeri Bey gibi gönüllü subayların yerel halkı örgütleyerek İtalyanlara karşı bir direniş örgütlemesi Enver Bey'i bu tarz faaliyetlerin etkisi konusunda umutlandırmıştır. Almanya da aynı dönemde Osmanlı İmparatorluğu vasıtasıyla İngiltere ve Fransa'nın kontrolü altındaki Müslüman nüfusun harekete geçirilebileceğini planlamaya başlamıştır. Bu nedenle Alman ajanları Trablusgarp'taki direniş yakından takip etmişler ve Enver Bey'e özel bir ilgi göstermişlerdir.

Balkan Savaşları sırasında orduya destek olmak için gönüllülerden bazı çeteler kurulmuştur. İstanbul Muhafızlığına bağlanan bu çetelere Teşkilat-ı Mahsusa Müfrezeleri adı verilmiştir. İkinci Balkan Savaşı sırasında Batı Trakya'da faaliyet gösteren ve Batı Trakya Cumhuriyeti'ni kuran birlikler için de Teşkilat-ı Mahsusa tabiri kullanılmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir kurum olarak ortaya çıkması ise Birinci Dünya Savaşı dönemine rastlamaktadır. Teşkilat Enver Paşa'nın emriyle Harbiye Nezareti'ne bağlı olarak kurulmuştur. Teşkilatın kuruluş tarihi 4 Ağustos 1914'tür. Enver Paşa'nın yakın arkadaşı Süleyman Askeri Bey teşkilatın ilk başkanı olmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın amacı gayrinizami harp yürüterek Osmanlı Ordusuna destek olmak olarak belirlenmiştir. Bu nedenle teşkilatın ilk üç başkanı askerler arasından seçilmiştir. Teşkilat kadrolarının büyük çoğunluğunu İttihat ve Terakki üyesi subaylar oluşturmuştur. Bunun yanı sıra İttihatçı fedailerin bir kısmı da teşkilat içinde yer almışlardır. Doktor Bahaeddin Şakir Bey, Doktor Nazım Bey, Cemal Azmi Bey gibi İttihat ve Terakki içinde nüfuz sahibi kimseler de teşkilata dahil olmuşlardır.

Teşkilat-ı Mahsusa yönetiminde İttihat ve Terakki Merkezi-i Umumisine benzer bir yapı oluşturulmuştur. Süleyman Askeri Bey, Atif (Kamçıl) Bey, Aziz Bey ve Doktor Nazım Bey'den oluşan bir merkez-i umumi kurulmuş ancak asıl yetki Süleyman Askeri Bey'in elinde toplanmıştır. Bu yapı, teşkilat Umur-ı Şarkıyye Dairesi adını alıncaya kadar devam etmiştir. Teşkilat verimli çalışabilmek için çeşitli şubelere ayrılmıştır. Bunlardan ilki Tercüme ve Telif Şubesidir. Şubenin müdürlüğünü Ali Rıza Bey yürütmüştür. Bu şube genel olarak Fas, Cezayir, Tunus, Trablusgarp, Mısır, İran, Hindistan, Afganistan, Buhara, Hive, Güney Kafkasya, Kuzey Kafkasya, Kırım ve Belucistan ile ilgili meselelerle ilgilenmiştir. Bir diğer şube Doktor Fuad Bey'in yönettiği Hindistan, Mısır, Afganistan ve Arabistan şubesi olmuştur. Bir başka şube ise Piyade Yüzbaşı Mehmet Nuri Bey'in yönetimindeki Doğu Şubesi'dir. Teşkilat bünyesinde yer alan başka bir şube Piyade Yüzbaşı Fuat Efendi yönetiminde olan ve Güneydoğu Avrupa'dan istihbarat toplamakla görevlendirilen Rumeli Şubesi'dir. Başında Yarbey Hüsametdin (Ertürk) Bey'in bulunduğu Doğu ve Batı Afrika Sevkiyat, Planlama, Özlük İşlemleri ve Kurye Şubesi Teşkilat-ı Mahsusa'nın başka bir şubesini teşkil etmiştir. Teşkilatın mali işlerini yürütmek üzere bir de Muhasebe Şubesi kurulmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa 1914 yılında savaş için oluşturulan bütçeden büyük bir pay almıştır. Bunun dışında Teşkilat-ı Mahsusa örtülü ödenekten önemli miktarda para almıştır. Almanya'da bazı operasyonlar için ödeme yapmıştır. Böylece Teşkilat-ı Mahsusa imkanlar dahilinde iyi bir bütçeye sahip olmuştur. Ancak kaynakları yine de İngiliz, Fransız ve Rus

istihbaratına kıyasla sınırlı kalmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa Birinci Dünya Savaşı sırasında pek çok bölgede faaliyet göstermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa kurulduktan sonra faaliyete başladığı ilk bölge Kafkasya olmuştur. Enver Paşa Alman baskısı nedeniyle Rusya'yı sıkıştırmak için harekete geçmek zorunda kalmıştır. Ancak henüz Osmanlı İmparatorluğu savaşa dahil olmadığı için Kafkasya'da Rus kuvvetlerini meşgul etme görevi Teşkilat-ı Mahsusa'ya verilmiştir. Teşkilat tarafından Erzurum'a gönderilen Bahaeddin Şakir Bey, Mithat Şükrü Bey, Nail Bey, Rıza Bey gibi kişilerden çeteleri ile Kafkasya'ya gidip Kafkas halklarını Rusya'ya karşı kışkırtmaları istenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girmesi durumunda Rus Ordusunun lojistik hatlarının kesilmesi talimatı verilmiştir. Ancak bu kişiler plana sadık kalmayıp çeteleri ile Rus Ordusuna saldırmışlardır. Süleyman Askeri Bey'in ihtarları ve bölgeye yönelik faaliyetleri daha merkezi hale getirmek için Kafkas İhtilal Cemiyeti'nin kurulması da sonucu değiştirmemiştir. Rus kuvvetleri çeteleri mağlup etmişlerdir. Bölgeye gönderilen Yakup Cemil Bey de Rus kuvvetleri ile çatışmaya girmiş ve sonunda yenilerek geri çekilmek zorunda kalmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın faaliyet yürüttüğü bir diğer alan Balkanlar olmuştur. Teşkilat Mehmet Ali Bey, İsmail Hakkı Bey, İrfan Bey, Hafız Recep, Yahya Kaptan ve Halil Efendi yönetiminde bazı müfrezeler kurmuştur. Bu müfrezelerin Bulgar çeteleri ile işbirliği içinde Sırbistan'a saldırımları planlanmıştır. Başarılı olunması durumunda Bulgaristan'ın savaşa girmek zorunda kalacağı hesaplanmıştır. Türk-Bulgar çeteleri başlangıçta Sırp kuvvetlerine saldırılar düzenleseler de işbirliği kısa ömürlü olmuştur. Türk çeteleri bundan sonra faaliyetlerine kendi başlarına devam etmişlerdir. Almanya'nın Sırbistan'ı işgal etmesi ile bu bölgedeki faaliyetler sona ermiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa İran'a yönelik pek çok girişimde bulunmuştur. Birinci Dünya Savaşı başladığında İran'ın kuzeyinde Rus kuvvetleri bulunurken, güney İran'da ise İngilizler pek çok aşireti hakimiyetleri altına almışlardır. Teşkilat-ı Mahsusa Rauf (Orbay) Bey ve Ömer Naci Bey yönetiminde müfrezeler hazırlayarak İran'daki Rus ve İngiliz nüfuzunu kırmak istemiştir. Enver Paşa Rauf Bey'den Almanlar ile ortak hareket ederek Afganistan'a ulaşmasını ve Afgan emirini savaşa ikna etmesini talep etmiştir. Bunun dışında İran'a bazı ajanlar gönderilerek sabotaj faaliyetleri yürütmeleri istenmiştir. İran'da başarılı olunursa buradan Kafkasya'ya sızılması da düşünülmüştür. Ancak Rauf Bey ile Almanlar arasında anlaşmazlık çıkmış ve Alman görevliler müfrezeden ayrılmışlardır. Rauf Bey, İngilizlerin desteklediği aşiretler ve Rus kuvvetleri nedeniyle Afganistan'a ulaşamamış ve geri dönmek zorunda kalmıştır. Ömer Naci Bey ise Ruslar karşısında mağlup olmuş ve hastalanarak hayatını kaybetmiştir. Alman görevlilerin bir kısmı aşiretler tarafından soyularak geri gönderilmişlerdir. Afganistan'a ulaşmayı başaran Almanlar ise Afgan Emirini savaşa ikna edememişlerdir. İran tarafsız kaldığı için gereken desteği alamayacağını ileri süren Afgan Emiri, tarafsızlığını sürdürmüştür. Bu kararda İngilizlerin Afganistan'a yaptıkları maddi yardım da oldukça etkili olmuştur. Böylece Teşkilat-ı Mahsusa'nın İran'dan Afganistan'a ulaşmak ve Afganistan üzerinden Hindistan'a saldırı düzenlemek projesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

İngilizlerin Irak'a saldırması bölgede yeterince askeri birliği bulunmayan Osmanlı İmparatorluğu'nu zor durumda bırakmıştır. Enver Paşa İngilizleri durdurmak için Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Süleyman Askeri Bey'i bölgeye göndermiştir. Süleyman Askeri Bey sonrasında Teşkilat-ı Mahsusa Başkanlığına vekaleten İstanbul Muhafızı Halil (Kut) Bey atanmıştır. Onun da Irak'a gönderilmesi sonrasında başkanlık görevini yine vekaleten Cevat Bey yürütmüştür. Yanındaki az sayıda subayla Irak'a gelen Süleyman Askeri Bey aşiretlerden topladığı gönüllülerden bir kuvvet oluşturmaya çalışmıştır. Bu kuvvetler ile İngilizlere karşı mücadele etmiştir. Ancak aşiretlerden beklendiği kadar katılım olmamıştır. Sonunda İngilizler karşısında mağlup olan Süleyman Askeri Bey intihar etmiştir. İngiliz kuvvetlerini

durdurmak üzere bölgeye düzenli ordu gönderilmiş ve Kut zaferi ile İngiliz ilerleyişi durdurulmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa Kanal Harekatı ile bağlantılı faaliyetlerde de bulunmuştur. Harekat öncesinde bölgeye gönderilen Eşref (Kuşçubaşı) Bey, İzmitli Mümtaz, Sapançalı Hakkı gibi kişiler bölgede oluşturdukları kuvvetler ile İngilizler hakkında bilgi toplamaya çalışmışlardır. Teşkilat ayrıca Mısır içinde bir ayaklanma başlatmayı da denemiştir. Kanal Harekatı sırasında teşkilat kuvvetleri sabotaj düzenleyerek Süveyş Kanalı'nı kapatma girişiminde bulunmuşlardır. Teşkilatın bu girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İngilizlerin aldığı önlemler neticesinde Mısır içinde ayaklanma çıkartma girişimi de sonuçsuz kalmıştır. Osmanlı Ordusunun yenilgisi neticesinde Kanal Harekatı başarısız olunca teşkilatın bölgedeki faaliyetleri sona ermiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kuzey Afrika'ya yönelik faaliyetleri de olmuştur. 1914 yılı Eylül ayında İspanya'ya gönderilen Albay Tahir Bey'den Fas'ta Fransızlara karşı bir direniş örgütlemesi istenmiştir. Tahir Bey Fas'ın eski sultanı Mevlay Hafız ile görüşmüş ve onun vasıtasıyla Fas'taki aşiretler üzerinde nüfuz kazanmıştır. Böylece Fas'ta Fransız karşıtı girişimler başlamıştır. Tahir Bey'in kurduğu organizasyona Almanya'nın para ve cephane desteği vermesi kararlaştırılmıştır. Böylece Fas'taki aşiretler Fransızlara karşı mücadeleye başlamışlardır.

Ancak Fas'ı kendi nüfuz alanı gören Almanya, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki başarısından rahatsız olmaya başlamıştır. Almanya bir süre sonra Fas'taki mücadeleye verdiği para ve malzeme desteğini kesmiştir. Bu durum Fas'taki faaliyetleri olumsuz etkilemiştir. Almanya, Tahir Bey'in bölgede nüfuz kazanmasından da rahatsız olmuş ve onun geri çağırılması için Osmanlı Hükümeti'ne baskı yapmaya başlamıştır. Bunun sonucunda Enver Paşa, Tahir Bey'i geri çağırarak zorunda kalmıştır. Fas'taki mücadeleyi Almanya'nın yönetmesine karar verilmiştir. Fakat Almanya gerek Mevlay Hafız gerekse Fas aşiretleri üzerinde Teşkilat-ı Mahsusa ve Tahir Bey kadar nüfuz kuramamıştır. Fas'ta yürütülen çalışmalar bir miktar Fransız kuvvetini burada tutmaya yaramıştır. Bir bakıma Fransa'nın Gelibolu'ya daha fazla asker göndermesine mani olunmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kuzey Afrika'da faaliyet yürüttüğü bir diğer bölge Trablusgarp olmuştur. İtalya'nın İtilaf Devletleri safında savaşa girmesi üzerine Osmanlı İmparatorluğu 1915 yılından itibaren Trablusgarp'ta faaliyet yürütmeye karar vermiştir. Trablusgarp'a gönderilecek askeri bir heyetin bölge aşiretlerini örgütlemesi ve ortaya çıkan kuvvetin İtalyanlara karşı savaşması tasarlanmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın da Alman denizaltıları vasıtasıyla bölgeye subay, para ve malzeme göndermesine karar verilmiştir. Bu girişim sayesinde İtalya'nın Avusturya-Macaristan üzerine gönderdiği kuvvetlerin bir kısmının Kuzey Afrika'ya çekilmek zorunda kalacağı düşünülmüştür.

İtalyanlara karşı başarılı olunması durumunda Trablus üzerinden Mısır'a saldırarak İngiltere'nin de baskı altına alınabileceği umulmuştur. Bu faaliyetleri yönetmek üzere bölgeye Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Bey gönderilmiştir. Nuri Bey yanındaki az sayıda subayla birlikte aşiretlerden düzenli bir savaş gücü oluşturmaya çalışmıştır. Bu arada Alman denizaltıları da bölgeye para ve malzeme taşımaya başlamışlardır. Ancak malzeme sevkiyatı İngiliz ve İtalyan donanmaları nedeniyle büyük kesintiye uğramıştır.

Malzeme sıkıntısına rağmen oluşturulan kuvvetler, İtalyanlara karşı başarılı şekilde savaşmaya başlamışlardır. Fakat kısa süre içinde cephane sıkıntısı başlamıştır. Bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğu ile Almanya arasında nüfuz mücadelesi de başlamıştır. Malzeme sıkıntısına bu tarz olayların da eklenmesi, Nuri Bey için büyük bir sıkıntı teşkil etmiştir. Ayrıca bölgenin en etkin kişisi olan Şeyh Ahmet es Senusi ile Nuri Bey arasında İngilizlere saldırı düzenleme konusunda fikir ayrılığı yaşanmıştır.

Trablusgarp'ta sürdürülen mücadele bütün sorunlara rağmen devam etmiş ve İtalyanlar için ciddi sorunlara yol açmıştır. Savaşın sonuna doğru Enver Paşa, kardeşi Nuri Bey'i Kafkasya'ya gönderilecek ordunun başına geçmesi için geri çağırmıştır. Trablusgarp'a onun yerine Osmanlı hanedanından Osman Fuat Efendi gönderilmiştir. Trablusgarp'taki mücadele Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam etmiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın başına 1916 yılında Ali Başhampa getirilmiştir. Umur-ı Şarkiyye Dairesi ismini alan yapı bundan sonra daha sivil ve merkezi bir hale gelmiştir. Trablusgarp'taki mücadele devam etse de diğer bölgelerde gayrinizami harp faaliyetlerinden ziyade propagandaya ağırlık verilmiştir.

Teşkilattaki değişim sonrasında en yoğun faaliyet gösterilen bölge Rusya olmuştur. 1917 yılında Rusya'da yaşanan devrim sonrasında oluşan kaos ortamı Teşkilat-ı Mahsusa için önemli bir fırsat olmuştur. Teşkilat Rusya'da bulunan Müslümanlara yönelik girişimlerde bulunarak Rusya'daki bunalımı arttırmaya çalışmıştır.

Teşkilatın, Rusya'ya yönelik faaliyetleri Stockholm Elçiliği'nden yönetilmiştir. Bunun için buraya İttihat ve Terakki'nin önemli isimlerinden İsmail Canbolat gönderilmiştir. Rusya hakkında istihbarat toplanması ve Rusya'daki azınlıklara yönelik propaganda yapılması onun kontrolünde gerçekleşmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa çalışanları diplomat kılığında Rusya'ya yönelik faaliyetlerini yürütmüşlerdir.

Teşkilat, Rusya'dan kaçan nüfuz sahibi kişilerden de faydalanmaya çalışmıştır. Bunlardan en önemlisi Abdürreşid İbrahim Bey'dir. İbrahim Bey, savaş boyunca teşkilatın Rusya'ya yönelik faaliyetlerinde her zaman görev almıştır. Rusya'daki Müslümanlara yönelik propaganda faaliyetlerini yönetmek için "Rusya'da Sakin Müslüman Türk-Tatarların Haklarını Müdafaa Cemiyeti" ismiyle bir cemiyet de kurulmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa Avrupa'da toplanan sosyalist kongrelerde Rusya'daki Müslümanların durumunu dile getirecek konuşmalar yapılmasını da ayarlamaya çalışmıştır. Teşkilatın bu konuda en çok faydalandığı isim Yusuf Akçura olmuştur. Berlin'de bulunan Abdülaziz Çaviş teşkilat için Rusya Müslümanlarına yönelik "El-Alem-ül İslam" isimli bir dergi çıkartmıştır.

Teşkilat bünyesinde bulunan Fuat (Köprülü) Bey 5 Mart 1917 tarihinde Rusya'daki azınlıklara yönelik olarak kısa ve uzun vadeli iki eylen planı hazırlamıştır. Kısa vadeli plan, Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine odaklanırken uzun vadeli plan Müslümanların Rusya içinde önemli bir güç haline gelmesi için yapılacaklara odaklanmıştır. Müslüman toplulukların tek bir örgüt bünyesinde toplanarak İstanbul kontrolünde hareket etmesinin Rusya'ya karşı başarılı olabilmek için büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Ali Kemal Bey isimli bir şahıs da Rusya hakkında bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda, Rusya'daki Müslümanların başarılı olabilmeleri için Osmanlı İmparatorluğu'nun desteğinin şart olduğu vurgulanmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa Avrupa'daki propagandalarına ve Rusya içindeki istihbarat faaliyetlerine devam ederken Rusya'da kargaşa giderek artmıştır. Bolşeviklerin iktidara gelmesi sonrasında Almanya ile Rusya arasında barış için temaslara başlamıştır. 3 Mart 1918 tarihinde Brest-Litovsk Antlaşması ile Rusya savaştan çekilmiştir. Ancak yıl sonuna doğru Osmanlı İmparatorluğu ve Almanya'nın da savaşı kaybetmesi üzerine Rusya'ya yönelik faaliyetler sonuçsuz kalmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa iç güvenliğe yönelik faaliyetlerde de bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi Suriye'de Arap ayrılıkçı örgütlerinin tespit edilmesidir. Teşkilat-ı Mahsusa Osmanlı ordusu içinde yer alıp bazı ayrılıkçı Arap örgütlerine üye olan isimleri tespit etmekle görevlendirilmiştir. Ayrıca düşman istihbarat örgütleriyle iletişim kuran bazı Araplar da yakalanmıştır. Böylece Suriye'de Osmanlı İmparatorluğu aleyhine kurulan yapılanma büyük darbe yemiştir. Ancak Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu faaliyeti sıranın kendisine gelmesinden korkan Şerif Hüseyin'in harekete geçmesini de

hızlandırmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa Mekke Şerifi Hüseyin isyan edince isyanın diğer Arap aşiretlerine yayılmaması için faaliyet yürütmüştür. Böylece isyanın genel bir Arap isyanı haline gelmesi engellenmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa bu faaliyetlerinin yanı sıra Şerif Hüseyin isyanı nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu ile bağlantısı kesilen Yemen'deki devlete sadık aşiretlere para gönderme görevini de üstlenmiştir.

Bütün veriler dikkate alındığında Teşkilat-ı Mahsusa savaşın başında askeri girişimlerde bulunarak Osmanlı Ordusunu desteklemeye çalışmıştır. İttihat ve Terakki iktidarının ilk yıllarında Trablusgarp ve Balkan Savaşları zamanında bu tarz girişimlerden olumlu sonuçlar alınmış olması, Enver Paşa'yı bu konuda cesaretlendirmiştir. Halifenin Müslümanlar üzerindeki nüfuzunu kullanmak ve cihat propagandası yapmak için de Teşkilat-ı Mahsusa görevlendirilmiştir. Böylece teşkilat temelde, askeri bir yapı olmasına rağmen propaganda ve istihbarat faaliyetleri de yürütmüştür. Aslında bu durum, dönemin istihbarat teşkilatı anlayışına da uygundur. İngiliz gizli servisi de aynı dönemde istihbarat ve propaganda faaliyetlerinin yanı sıra Teşkilat-ı Mahsusa benzeri askeri girişimlerde de bulunmuştur. Şerif Hüseyin'in Osmanlı İmparatorluğu'na karşı isyan ettirilmesi buna güzel bir örnektir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın Almanya ile imzalanan ittifaktan hemen sonra kurulması, teşkilata biçilen rolün Almanya'nın beklentileriyle örtüştüğünü göstermektedir. Zaten birçok teşkilat operasyonu, Almanya ile beraber uygulanmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa öncelikle askeri planları hayata geçirme amacıyla kurulduğu için ilk üç başkanı askerler arasından seçilmiştir. Ancak teşkilatın başına sivil kökenli Ali Başhampa'nın getirilmesinden sonra teşkilat daha sivil ve merkezi bir hale dönüşmüştür. Teşkilat artık İttihat ve Terakki fedailerinin toplandığı askeri bir yapıdan çok istihbarat ve propaganda faaliyetleri ile uğraşan bir yapıya dönüşmüştür. Bu değişimden sonra teşkilat, Avrupa'da toplanan konferanslarda propaganda yapma, çeşitli azınlıklara yönelik gazete ve dergi çıkartma, İslam dünyasında dayanışmayı arttırmaya çalışma ve başka devletlerin kontrolünde olan Müslümanlara yönelik bilinçlendirme faaliyetleri yürütme gibi girişimlere yönelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi ve ateşkes istemesi üzerine İttihat ve Terakki'nin iktidarı sona ermiştir. İttihat ve Terakki liderlerinin ülkeden ayrılmaları sonrasında Teşkilat-ı Mahsusa kaldırılmıştır. Bu olay İttihat ve Terakki ile Teşkilat-ı Mahsusa arasındaki ilişkiyi açıkça göstermektedir. İktidara daha sonra Hürriyet ve İtilaf Partisinin gelmesi üzerine İttihat ve Terakki aleyhine bir soruşturma açılmıştır. Yargılama sırasında bazı kişiler Teşkilat-ı Mahsusa vasıtasıyla cinayet işlemekle suçlanmışlardır. Ancak bu yargılamadan pek bir sonuç çıkmamıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarının yanı sıra Milli Mücadele dönemine de etki etmiştir. Teşkilatın ortadan kaldırılması sonrasında pek çok vatansever teşkilat üyesi Milli Mücadele'ye katılarak önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Ülkenin işgal edilmeye başlanmasıyla beraber birçok eski Teşkilat-ı Mahsusa üyesi Karakol Cemiyeti adı altında harekete geçmişlerdir. Diğerleri ise Anadolu'ya giderek burada silahlı direniş çeteleri ve sivil Müdafaa-i Hukuk kuruluşları meydana getirmişlerdir. Silahlı çetelerin kurulmasında Birinci Dünya Savaşı sonunda Teşkilat-ı Mahsusa'nın depoladığı silahların büyük katkısı olmuştur. Ayrıca bu çetelere neredeyse daima eski Teşkilat-ı Mahsusa üyeleri liderlik etmişlerdir. Karakol Cemiyeti de İstanbul'dan personel, silah ve cephane kaçırarak bu direnişe katkı sağlamıştır. Mustafa Kemal Paşa Milli Mücadele'nin başına geçtikten sonra Karakol Cemiyeti edindiği bilgileri ona aktarmaya başlamıştır. Karakol Cemiyeti'nin ortadan kalkmasından sonra yine eski Teşkilat-ı Mahsusa üyeleri farklı gruplar kurarak Milli Mücadele'ye katkıda bulunmayı sürdürmüşlerdir. Ankara'nın kendisine bağlı olarak kurduğu istihbarat gruplarında da birçok eski Teşkilat-ı Mahsusa üyesi yer almıştır. Mustafa Kemal Paşa Milli Mücadele sırasında Teşkilat-ı Mahsusa'nın girişimlerine benzer faaliyetlerde bulunarak İtilaf Devletleri üzerinde baskı oluşturmaya

çalışmıştır. Bu girişimlerde genellikle yine eski Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarından faydalanılmıştır. Ancak bu tarz örneklerden Mustafa Kemal Paşa'nın Teşkilat-ı Mahsusa yöntemlerini her zaman benimsediği kanısına varılmamalıdır. Paşa'nın bakış açısı ile Teşkilat-ı Mahsusa'nın hedefleri her zaman örtüşmemiştir. Örneğin Birinci Dünya Savaşı içinde Enver Paşa Mustafa Kemal Bey'den Teşkilat-ı Mahsusa'nın Trablusgarp'ta yürüttüğü mücadelenin başına geçmesini istemiş ancak kabul ettirememiştir. Bölgeye daha sonra Nuri Paşa gönderilmiştir. Bu olay Mustafa Kemal Paşa'nın Teşkilat-ı Mahsusa'nın her projesini olumlu karşılamadığını ve teşkilatın zihniyetini tamamen benimsemediğini göstermektedir. Ancak gerektiği zaman Teşkilat-ı Mahsusa mirasından çekinmeden faydalanılmıştır.

Çağdaş YÜKSEL

KAYNAKÇA

1-Arşiv Belgeleri

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Arşivi (ATASE), Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu (BDH), Klasör (K) 1021, Dosya (D) 7, Fihrist (F) 1-16

ATASE, BDH, K. 1836, D. 35, F. 16; BDH, K. 1830, D. 12, F. 13; BDH, K. 249, D. 1036, F. 18; BDH, K. 1828, D. 1, F. 1-19; BDH, K. 1830, D. 12, F. 7-1; BDH, K. 1830, D. 13, F. 1-96; BDH, K. 1830, D. 13, F. 1-135; BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-5; BDH, K. 1849, D. 6, F. 1-336; BDH, K. 1815, D. 370, F. 2-4; BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-37; BDH, K. 3610, D. 30, F. 1-25; BDH, K. 1836, D. 38, F.1; BDH, K. 1839, D. 48, F. 1-44; BDH, K. 1844, D. 73, F. 1-12; BDH, K. 1862, D. 152, F. 1-2; BDH, K. 1944, D. 73, F. 1-15

2-Araştırma Eserleri

AKÇURA, Yusuf, **Hatıralarım**, Hece Yayınları, İstanbul 2019

AKSOLEY, İhsan, **Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuvay-i Milliye'ye Kahraman Bir Türk Subayının Anıları**, Timaş Yayınları, İstanbul 2009

AKSOLEY, İhsan, **Teşkilat-ı Mahsusa Enver Paşa'nın Sırdaşı Anlatıyor**, Yayına Hazırlayan Mehmet Hastaş, Timaş Yayınları, İstanbul 2016

ARTUÇ, Nevzat, **İttihatçı-Senusi İlişkileri (1908-1918)**, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013

AYDIN, Mesut, **Milli Mücadele Döneminde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1992

BALCIOĞLU, Mustafa, **Teşkilat-ı Mahsusa'dan Cumhuriyet'e**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul 2001

BALCIOĞLU, Mustafa, **Teşkilat-ı Mahsusa Yahut Umur-u Şarkiye Dairesi**, Dinamik Akademi Yayınları, Ankara 2011

BIYIKOĞLU, Tevfik, **Trakya'da Milli Mücadele**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992

BİLGİN, Mehmet, **Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kafkasya Misyonu ve Operasyonları**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2017

ÇELİKTEPE, Atilla, **Teşkilat-ı Mahsusa'nın Siyasi Misyonu**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2003

ÇİÇEK, Hikmet, **Dr. Bahattin Şakir: İttihat ve Terakki'den Teşkilat-ı Mahsusa'ya Bir Türk Jakobeni**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2007

ÇOLAK, Mustafa, **Alman İmparatorluğu'nun Doğu Siyaseti Çerçevesinde Kafkasya Politikası (1914-1918)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014

DENKER, Arif Cemil, **Birinci Dünya Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa**, Yayına Hazırlayan Metin Martı, Arma Yayınları, İstanbul 2006

HİÇYILMAZ, Ergun, **Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e**, Varlık Yayınları, İstanbul 1990

HİÇYILMAZ, Ergun, **Teşkilat-ı Mahsusa ve Casusluk Örgütleri**, Kamer Yayınları, İstanbul 1996

HİÇYILMAZ, Ergun, **Türk Devrimi'nde Gizli Bir Örgüt Karakol**, Destek Yayınevi, İstanbul 2012

HİÇYILMAZ, Ergun, **Teşkilat-ı Mahsusa**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2014

HİKMET, Adil, **Asya'da Beş Türk**, Yayına Hazırlayan Yusuf Gedikli, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2017

KELEŞYILMAZ, Vahdet, **Teşkilat-ı Mahsusa'nın Hindistan Misyonu (1914-1918)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999

KOCAHANOĞLU, Osman Selim, **İttihat ve Terakki'nin Sorgulanması ve Yargılanması**, Temel Yayınları, İstanbul 1998

KOÇAK, Cemil, **Geçmiş Ayrıntıda Saklıdır**, Timaş Yayınları, İstanbul 2012

KOÇAK, Cemil, **Tarihin Buğulu Aynası Efsaneler Çökerken**, Timaş Yayınları, İstanbul 2013

KOÇER, Kemal, **Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda M. M. Görgütü'nün Gizli Eylemleri**, Özne Yayımcılık, İstanbul 2002

KOLOĞLU, Orhan, **Curnalcilikten Teşkilat-ı Mahsusa'ya**, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul 2013

KOLOĞLU, Orhan, **Lawrence Efsanesi**, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2016

TEKİN, Nergishan, **Gizemli Örgütler; Teşkilat-ı Mahsusa İttihat ve Terakki**, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2017

TETİK, Ahmet, **Teşkilat-ı Mahsusa (Umur-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi**, Cilt 1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014

TETİK, Ahmet, **Teşkilat-ı Mahsusa (Umur-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi**, Cilt 2, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018

YÜKSEL, Çağdaş, **Teşkilat-ı Mahsusa ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki Faaliyetleri**, Gece Kitaplığı, Ankara 2020

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/teskilat-i-mahsusa/?pdf=3332> adresinden erişilmiştir